Jämförande actioanalys

Undersök skillnader och utveckling mellan två framföranden

Tid	Arbetsform	Nivå	Material
40–60 min	Grupp eller par	Fördjupa	Två jämförbara tal + arbetsblad 1

Syfte och lärandemål	Lärarens förberedelse
Syftet med övningen är att eleverna ska fördjupa sin förståelse av actio genom att jämföra två framföranden. Fokus ligger på vad som förändras, vilka möjliga orsaker som finns och hur olika val påverkar samspelet mellan talare, manus, innehåll och publik. Efter övningen ska eleven kunna: • använda actiobegrepp för att jämföra två framföranden • belägga likheter och skillnader med konkreta exempel • resonera om hur situation, erfarenhet och relation till manuset kan påverka framförandet • formulera en nyanserad slutsats om utveckling utan att reducera den till bättre eller sämre	**Material:** Två tal av samma talare eller två tal i jämförbara situationer. Huvudexemplet nedan använder Kronprinsessan Victorias tal 1995 och 2016. **Förkunskaper:** Eleverna ska känna till actio, memoria, betoning, tempo, paus och publikkontakt. **Förbered:** Ge kort bakgrund till båda talsituationerna. Välj 2–4 jämförelseområden; eleverna ska inte analysera allt samtidigt. Visa talen i kronologisk ordning.

Didaktisk tanke	Observera och modellera	Vanliga svårigheter	Tillgängliga alternativ
Jämförelsen gör progression synlig och motverkar föreställningen att ett starkt framförande är en medfödd egenskap. Samtidigt behöver eleverna se att olika situationer motiverar olika uttryck.	Modellera försiktiga slutsatser: skilj observation från tolkning och undvik att diagnostisera nervositet eller självförtroende utifrån kroppsspråk.	Eleverna beskriver 1995 som ”dåligt” och 2016 som ”bra”, eller antar att varje skillnad beror på personlig utveckling. Kräv belägg och minst en situationsbunden förklaring.	Visa kortare utdrag, ge färdiga tidskoder eller stillbilder, låt grupper ansvara för varsitt område och sammanställ tillsammans. Elever kan skriva, tala in eller illustrera sin jämförelse.

Genomförande
1. Aktivera begreppen. Låt eleverna i par förklara två actiobegrepp med egna ord. (5 min) 2. Presentera de två talsituationerna. Be eleverna förutsäga vilka krav situationerna kan ställa på talaren. (5 min) 3. Visa det första talet. Eleverna antecknar endast observationer inom sina tilldelade områden. (5–10 min) 4. Visa det andra talet med samma observationsområden. (5–10 min) 5. Låt eleverna skapa en jämförelse med tre led: konkret skillnad eller likhet → möjlig effekt → möjlig förklaring. (10–15 min) 6. Samla jämförelserna och pröva alternativa förklaringar. Vad kan bero på erfarenhet, situation, manus, relation till mottagaren eller medvetna stilval? (10 min) 7. Eleverna skriver en slutsats som både beskriver progression och nämner något som är stabilt eller likartat i de två framförandena. (5 min)

Instruktion till eleverna	Exempel på jämförelsefrågor
Jämför det talaren faktiskt gör i de två framförandena. Belägg varje slutsats med ett synligt eller hörbart exempel. Skriv hellre ”blicken återkommer oftare till publiken 2016” än ”hon är mycket säkrare”. När du föreslår en orsak ska du markera att det är en möjlig tolkning.	• Vilka skillnader ser och hör ni i relationen till manuset? • Hur används blick, ansiktsuttryck och kropp för att rikta talet till mottagaren? • Hur har användningen av tempo, pauser, betoning och röstmelodi förändrats? • Vad är relativt likartat i de två talen? • Vilka skillnader kan hänga samman med erfarenhet? Vilka kan hänga samman med situation och innehåll? • Vad visar jämförelsen om hur actio kan utvecklas utan att talaren överger manus?

Uppföljning och reflektion	Nästa steg
• Vilken skillnad kunde du belägga tydligast? • Vilken möjlig förklaring blev mest rimlig och vilka andra förklaringar finns? • Vad lär jämförelsen dig om relationen mellan erfarenhet, manus och publikkontakt? • Vilken progression vill du själv kunna se mellan två versioner av ditt tal?	Låt eleverna jämföra två egna inspelningar från olika delar av arbetsområdet och formulera en konkret förändring och ett fortsatt utvecklingsområde.

Myndighetsdagen 1995	Kungens 70-årsdag 2016
Victoria håller talet på sin 18-årsdag när hon blir myndig. Hon talar om det personliga ansvar som följer med myndighetsdagen och det särskilda ansvar hon får som tronföljare. Situationen är mycket formell och hon är en ung talare i en ovanligt krävande offentlig situation. • bundenheten till manuset och hur ofta blicken riktas nedåt • variation i betoning och röstmelodi • tempo och pauser – och om de verkar styras av innehåll, andning eller manus • kroppshållning, gester och rörelse • kontakten med den huvudsakliga mottagaren och övrig publik	Victoria beskriver både kungens offentliga gärning och hans betydelse som pappa. Talet rör sig mellan kungahusets historia, kungens pliktkänsla och personliga minnen. Det växlar därmed mellan en formell offentlig roll och en personlig roll som dotter. • manuset används som stöd snarare än som enda fokus • återkommande blickkontakt och riktning mot huvudmottagaren • kroppshållning och ansiktsuttryck • variation i betoning, röstmelodi, tempo och pauser • samspelet mellan känslomässig närvaro och kontroll över framförandet
Se talet från 1995 på YouTube Läs talet från 1995 hos Svenska tal	Se talet från 2016 på YouTube Läs talet från 2016 hos Svenska tal